

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 226
חשוון תש"פ

לחי מצינור מים המחובר בקיר

בהמשך הסיוור הגענו למקום שהחוט נקרע, ומיד הוצאנו מהציוד של מוקד העירוב, ובהדרכת הרב קשרנו חוט חדש באותו מקום, והמשכנו את הסיוור.

באחת מהמטטאות הגענו לצורת הפתח שהיה בה לחי מקורי ביותר. על קיר הבנין מבחוץ היה מחובר צינור מים עבה מאוד, וחברו את חוט העירוב באופן שיהיה מכוון מעל הצינור, ובכך הצינור הפך להיות לחי של עירוב. ואע"פ שהצינור לא נעשה לשם צורת הפתח, בכל זאת אם התכוונו עליו שמעכשיו שישמש

לצורת הפתח, הרי הוא כשר. [בנידון זה דנו הפוסקים לגבי עמודי הטלגרף, ובחזו"א (סי' קי"א סק"ה) הכריע שמועיל לכוון עליו, ואפילו מי שאינו בעלים עליו, יכול לייחד אותו לשם צוה"פ].

אלא שכאן התעוררה שאלה אחרת, שמא יש בצינור חסרון של "פתחי שימאי", שאם יש קיר עם בליטות, אין לצרף את הבליטות שישמשו לעמוד או לחי, כי אין דרך לעשות פתח בצורה כזו, וזה נראה "פתח שומם", וכמו"כ כתב בשער הציון (סי' שס"ג ס"ק י"ט) שאין לעשות לחי מקרש שיש בו חיפופין [בליטות]. וא"כ כיון שהצינור לא היה מיחידה אחת ישרה, אלא שני חלקים שבאמצע יש עוד תוספת עם מקום שוקע ומקום בולט עבור הברגים, הרי זה כמו קרש עם בליטות ושקעים, שמחמירים לא לסמוך עליו ללחי.

אבל הרב של העירוב דחה טענה זו, מפני שלא מדובר בדבר הרוס, כמו קיר שיש בו אבן נכנסת ואבן שוקעת, אלא כך צורתו באופן תקין, ולכן אין בעיה להשתמש בו ללחי. לעומת זאת יש רבנים שטוענים שאמנם זה תקין ביחס לצינור, אבל לא ביחס למשקוף של פתח. ולכן בעירובי השכונות מחמירים בזה. ולמעשה הרב אמר שלדעתו אין בזה חשש, ובכל זאת הוא מוכן להוסיף להדר שיהיה טוב לכולם, ולהוסיף לחי ישר וחלק לפני הצינור. וכמו"כ להוסיף לחיים גם בשאר המקומות לתוספת הידור.

אנו מודים בזאת להרה"ג המתמסר לעשיית העירוב, ומידי שנה מוסיף עוד שיפורים בעירוב. ימלא ה' כל משאלות ליבו לטובה, ויראה סייעתא דשמיא והצלחה בכל מעשי ידיו.

מי שמעוניין להיות שותף במצוה זו, לסייע ביד הרה"ג בהחזקת העירוב, ולזכות את אלפי המשפחות שנמצאות בעיר זו מידי שנה ניתן להעביר תרומות דרך "מוקד העירוב" לציון עבור מגבית "העיר העתיקה"

צורת הפתח בגשר בעיר העתיקה

מיד לאחר החגים, התחילו במוקד העירוב לפעול בבדיקת מצב העירובים במקומות שונים, בצפון ובדרום, כדי לתת לציבור מידע עדכני ומוסמך ככל האפשר. אברכים מתמידים ניצלו את ימי בין הזמנים לנסוע יחד עם הבודק, ללמוד את ההוראה בהלכות עירובין במצבים שונים.

בנסיעה לצפון הגענו אל העיר צפת, ונפגשנו עם הרב הת"ח האחראי על העירוב, שמתמסר מאוד להחזיק אותנו, למרות שהתקציב שנדרש לעירוב עולה סכום רב. ובפרט בשנה האחרונה השקיע הרבה בחידוש העירוב של העיר העתיקה, בסיוע תרומות ממוקד העירוב. יחד עם הרב עברנו על העירוב של העיר העתיקה, שבו ניתן להגיע לרמת כשרות גבוהה יותר משאר העיר. בבדיקת העירוב הגענו לצורת הפתח המלמדת דין שכתוב

גשר שכונת צורת הפתח ככיפה

בגמ' ונפסק בשו"ע (סי' שס"ב ס"ב), "צורת הפתח העשויה כמין כיפה, כשרה".

בגבול העירוב משתמשים ב"גשר הפלמ"ח" כמחיצה לעירוב, דהיינו רחוב המדרחוב של רחוב ירושלים נמצא בתוך העירוב, והמרך הרחוב שאחרי הגשר, נמצא מחוץ לעירוב, והמבדיל ביניהם הוא הגשר, מפני שהגשר נחשב למחיצה, כי יש לו דין צורת הפתח ע"י צורת הקשת שבו.

דין נזכר בגמ' (עירובין דף י"א:), ונחלקו הראשונים מהו המשקוף בציוור כזה, ברמב"ם ובטור משמע שהצורה המעוגלת נחשבת משקוף, ודעת הריטב"א שהקו הישר שנמצא בתוך הקיר מעל העיגול, הוא המשקוף, כי משקוף יכול להיות רק קו ישר מצד לצד [מעמוד לעמוד]. המשנ"ב לא כתב דעתו בענין זה, ובכמה אחרונים (תוס' שבת, חת"ס משכנות יעקב) נקטו כדעת הריטב"א, והחזו"א (סי' ע"א סק"ג) כתב להתיר כמשמעות הרמב"ם.

הנפק"מ בהגדרה זו, כאשר יש פתח מעוגל ואין מעליו מילוי, דהיינו אין קיר מעליו, אלא רק פס דק מעוגל, שאי אפשר לומר שהמשקוף הוא קו ישר, ולפי הריטב"א לא יהיה כשר לצורת הפתח. ומחלוקת זו נוגעת גם להלכות מזוזה, כי רק פתח שיש בו צורת הפתח עם משקוף חייב במזוזה. אבל במקרה זה, הפתח שבגשר כשר לכ"ע, כיון שיש מעליו מילוי, וניתן להגדיר את הקו הישר שבו למשקוף.

[יש לציין שהגשרים המצויים בזמנינו, אינם כשרים להחשב צורת הפתח, כי יש שינויים רבים בצורת בנייתם, ויש להאריך בזה ואכ"מ. אחת מהסיבות היא, כיון שהגשר רחב הרבה יותר מהעמוד, והעמוד אינו בתחילת הגשר, ולכן הוא נחשב כמו עמוד שתחת התקרה שאין לו משקוף [וגם למשנ"ב בסו"ס שמ"ו, אין להכשיר אלא בסוף התקרה] אמנם כאמור יש מקרים שלא שייך טעם זה, ויש טעם אחר].

קו ישר לשיעורי העירובין של הרב משה אנגלרד שליט"א
073-295-1621

הצלחות וקשיים בהקמת עירוב שכונתי חדש

בשבועות אלו עוסקים צוות מוקד העירוב בהקמת עירוב גדול למקום גדול שיש בו מאות משפחות חרדיות המפוזרות באזורים מעורבים, ולא נעשה בהם עירוב פנימי. במשך השנים היו כמה פעמים שאברכים התעוררו להתחזק בשמירת השבת ולעשות עירוב שכונתי, אבל זה לא יצא לפועל, מחמת שהיו רק מעט, וגם מחמת רגישות העניין מצד התושבים. בשנתיים האחרונות ניגש אחד מהאברכים הגרים באותו מקום, ודיבר עם הרבנים ועם העסקנים, ובס"ד ראה הצלחה גדולה, עד שקיבל אישור וסיוע להקמת עירוב חדש וגדול סביב השכונה.

למרות ההצלחה בהרבה דברים, עמדו לנגדו הרבה קשיים, בין מצד הכספים, ובין מחמת האישורים, ובכל זאת הוא נחוש בעשיית המצוה, מתפלל עליה, ומשקיע, ויתן ה' שבקרוב יזכה לגמרה בהצלחה.

צורת הפתח שעוברת על תחנת אוטובוס

בימים אלו הותקנו בעירוב זה כעשרים עמודים חדשים, ומוקד העירוב ליווה את התכנית ואת ההנחיות ההלכתיות שנמסרו לעובדים. במקום אחד התעוררה שאלה חדשה, בצורת הפתח שעוברת על תחנת אוטובוס, והיה קשה לעקוף אותה, ולכן הוצרכו להביא אותה לפני הרבנים, ונביא אותה גם כאן לתועלת לקוראים.

הנה יש לבאר מהו הנושא ההלכתי, כאשר יש תחנת אוטובוס תחת צורת הפתח בדרך כלל יש למבנה של תחנת האוטובוס מחיצות משלש צדדים, והרי הם כמחיצה המחלקת בתוך צורת הפתח, ומבואר בחז"א (סי' ע' ס"ק י"ח) שהמחיצה פוסלת את הפתח, מפני שמחלקת אותו לשני פתחים, ובכל צד נותר רק חצי צוה"פ. יש מוסיפים לחומרת העניין, כיון שיש לתחנה ג' מחיצות, יש לה דין רשות היחיד מן התורה, וא"כ הרי זה "רשות" נפרדת תחת צוה"פ.

אבל כל זה רק בתחנה שהמחיצות מסביב מגיעות תוך ג' טפחים לקרקע, משא"כ באופן שיש תחת המחיצות חלל ג' טפחים או יותר, הרי אין בזה דין רשות היחיד, ואף לא דין מחיצה, ואע"פ שקטע מהפתח חסום ע"י התחנה, מ"מ היא אינה פוסלת את הפתח כלל. [ויש ללמוד דין זה מהחז"א (סי' ע' ס"ק י"ט) שגם כשיש דברים שחוסמים חלק מהפתח, בתנאים מסויימים, אינם פוסלים את דין צורת הפתח]. וקל וחומר בתחנת אוטובוס שאין לה מחיצות כלל, אע"פ שיש גגון שעומד על שני עמודים, אינם פוסלים את צורת הפתח.

גגון שימחובר לעמוד תחת חוט העירוב

ובכל זאת במקרה שאירע כאן התעוררה שאלה, כי מחמת תנאי השטח שמדובר במקום מרכזי בעיר, ומחמת העצים הגדלים לאורך השביל היה צריך לעשות עמודים נמוכים בגובה של שנים וחצי מטר, ולכן החוט שעובר על התחנה יוצא סמוך לגגון בשני טפחים, כמו כן המקום להעמיד עמוד ליד התחנה, רצו להשתמש בעמוד של התחנה עצמה, ולקשור את החוט מעליו. אלא שא"כ יוצא שיש תקרה תחת המשקוף, האם יש בה חסרון שכביכול המשקוף דהיינו החוט, אינו שוקף על חלל הפתח.

התשובה לשאלה זו אינה מפורשת, ומסתמא יהיו בזה דעות חלוקות, אחד מרבני העירובים שהבאנו לפניו את השאלה הסתפק שמא כיון שהגגון צמוד לעמוד המשמש את צורת הפתח, זה יהיה יותר בעיית, כי באופן זה הגגון לא סתם בחלל הפתח, אלא משתייך לעמודים.

עוד יש שדנו בזה על פי מה שכתבנו במקום אחר, בדין פתח שיש בחלקו העליון חלון סגור, והמשקוף שבין הפתח לחלון הוא

מן הצד של העמודים ואינו כשר, אלא רק המסגרת שמעל החלון יושבת מעל העמודים, האם אפשר להחשיב אותה כמשקוף של הפתח, או שמא היא לא שוקפת על הפתח, כי החלון שמעל הפתח מפסיק ביניהם. וא"כ לא יהיה לפתח הזה צורת הפתח כלל, כי המשקוף שסמוך לפתח הוא מן הצד, והמשקוף שמעל החלון הוא אינו משקוף של הפתח. ובמקום אחר הבאנו שנחלקו בזה שני גאונים מתלמידי החזו"א ולא הוכרעה ההלכה בענין.

מדוע בצוה"פ ככיפה אין דין גג המפסיק

והנה לכאורה יש לדמות דין זה למה שכתוב בגמרא לגבי צורת הפתח העשויה ככיפה, שאומרים "גוד אסיק" מהלחיים עד המשקוף. וביאר הריטב"א שהמשקוף הוא הקו הישר שבתוך הקיר, מעל המקום המעוגל, והעמודים [דהיינו הקירות שבצדדים של הפתח למטה] כאילו עולים עד הקו העליון, וא"כ רואים שאפשר לומר שהקו הישר שבקיר נחשב משקוף אע"פ שיש תחתיו את החלק המעוגל. וא"כ תהיה ראייה גם לנידון דידן שאפשר לומר שהמסגרת שמעל החלון תהיה משקוף של הפתח, היושב מעל גבי העמודים.

אלא שיש לדחות ראייה זו, שדוקא בצוה"פ ככיפה, שהקו הישר שבקיר הוא יחידה אחת עם החלק המעוגל שתחתיו, ויחד הם שוקפים על הפתח. משא"כ כשיש חלון מעל הדלת, והמשקוף מעל החלון יתכן שהחלון מפסיק בין המסגרת לחלל הפתח.

וסברא זו מבוארת באחרונים ב"שוב דברי הט"ז (סי' שס"ג ס"ק ל"ט) שכתב שאם יש גג בין הלחי לחוט, יש איסור בזה, כי הגג מפסיק בין הלחי לחוט, ובתוספת שבת ביאר כוונתו דלא אמרינן גוד אסיק כשיש גג באמצע. והקשה מדין כיפה, שבגמ' מבואר שאומרים גוד אסיק למרות שמדובר בקיר מלא, ויש אבנים בין החלק התחתון למשקוף, מוכח שגג אינו מפסיק. וביאור דברי הט"ז הוא שבכיפה מדובר באותו קיר שהוא גם המשקוף, ולמרות שמבחינה הלכתית המשקוף הוא החלק העליון של הקיר, מ"מ אין דבר אחר בין העמוד למשקוף אלא הכל יחידה אחת, משא"כ בדברי הט"ז שיש גג המפסיק, הרי זה דבר נפרד מהלחי ומהמשקוף, לכן הוא גורם הפסק.

בשורה משמחת

בחודש כסלו הבעל"ט יפתח בעז"ה

מחזור שיעורים חדש

בנושא תחומין

עם לימוד צורת המדידה והחישוב לערי הארץ

בליווי מפות ומצגות

סדר הלימוד לפי סדר השו"ע ומשנ"ב

מידי שבוע יתקיים שיעור

על הדינים המעשיים הנוגעים בזמנינו.

דגש מיוחד על הדגמת צורת מדידת התחום,

חישובי הריבועים לשיטות השונות

והוראות פוסקי זמנינו,

עם חישוב התחום למעשה לערי הארץ.

כולל דיני הנחת עירוב תחומין, עיר שלן בה, ועוד.

זמן התכנית כשלושה חדשים, 12 שיעורים

לפרטים ולהרשמה:

בבני ברק - 052-7676-605

בירושלים - 0534-18-6778

במודיעין עילית ובית שמש - 055-678-3323

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM